

УДК 343.369

О.С. Чорна,
аспірантка відділу проблем кримінального права,
кримінології та судоустрою
Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України,
м. Київ, Україна

ПРО УЗГОДЖЕНІСТЬ ПОГЛЯДІВ ЩОДО БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ “НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ” З ТЕОРЕТИЧНИМИ ЗАСАДАМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ЗЛОЧИНІВ

У статті розглядається проблема узгодженості наукових поглядів щодо об'єкта злочину, передбаченого ст. 382 КК України, з теоретичними засадами класифікації об'єктів злочинів. Висловлено критичні міркування щодо ототожнення деякими науковцями родового, видового та безпосереднього об'єктів злочинів всупереч загальнотеоретичній класифікації таких діянь. Створено кримінально-правове підґрунтя для подальшого вивчення змісту та співвідношення класифікаційних категорій об'єктів злочинів проти правосуддя. Викладена у статті авторська позиція може бути застосована під час вивчення об'єктів будь-яких інших груп злочинів.

Ключові слова: злочин проти правосуддя, невиконання судового рішення, родовий об'єкт злочинів, видовий об'єкт злочинів, безпосередній об'єкт злочину.

В статье рассматривается проблема согласованности научных взглядов относительно объекта преступления, предусмотренного ст. 382 УК Украины, с теоретическими основами классификации объектов преступлений. Высказаны критические суждения касательно отождествления некоторыми учеными родового, видового и непосредственного объектов преступлений вопреки общетеоретической классификации указанных деяний. Создан уголовно-правовой подход для дальнейшего изучения содержания и соотношения классификационных категорий объектов преступлений против правосудия. Изложенная в статье авторская позиция может быть применена при изучении объектов любых других групп преступлений.

Ключевые слова: преступление против правосудия, неисполнение судебного решения, родовой объект преступлений, видовой объект преступлений, непосредственный объект преступления.

Вивчення монографій, дисертацій та окремих наукових статей, присвячених кримінально-правовій характеристиці злочинів проти правосуддя, дозволило виявити як традиційні, загалом очікувані розходження у поглядах авторів щодо об'єктів цих злочинів, так і деякі інші проблемні питання, що не були предметом самостійного аналізу. Традиційними розходженнями ми називаємо ті, що стосуються вихідних методологічних передумов визначення об'єкта злочину. Враховуючи дискусійний характер низки питань загального вчення про об'єкт злочину, визначення змісту об'єктів окремих злочинів проти правосуддя має цілком пояснювану

розмаїтість. Певні підходи авторів, що свідчать про їх тяжіння до тієї чи іншої теорії загального об'єкта злочинів, є головним чинником у формуванні цієї “палітри” поглядів: “суспільні відносини”, “порядок суспільних відносин”, “правовий порядок”, “правовідносини”, “правові блага”, “інтереси”, “цінності” тощо.

Водночас нами було виявлено іншу прогалину – вітчизняні дослідники злочинів проти правосуддя, зокрема злочину “невиконання судового рішення”, зіткнувшись із необхідністю класифікувати відносини, на які посягають певні групи злочинів проти правосуддя, а також із потребою узгодити власний підхід із теоретичними засадами класифікації об'єктів злочинів, лише торкнулися цих питань, окресливши початок дослідження. Деякі автори взагалі вирішили обійти зазначені питання. Отже, у вітчизняній теорії кримінального права склалася ситуація, за якої кількість підходів до визначення об'єкта злочину “невиконання судового рішення” ще не набула якісного змісту. На підставі цього ми вважаємо, що розв'язання проблеми узгодженості наукових поглядів щодо безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 382 КК України, з теоретичними засадами класифікації об'єктів злочинів є важливим науковим завданням вітчизняної кримінально-правової доктрини.

У вітчизняній кримінально-правовій науці проблематика об'єкта злочину “невиконання судового рішення” розглядалася у працях таких дослідників, як Г.І. Богонюк [1], В.І. Борисов [2], М.О. Букач [3], В.А. Головчук [4], О.І. Заліско [5], В.І. Луганський [6], Л.М. Палюх [7], О.Р. Романишин [8], А.А. Тертична [9], В.І. Тютюгін [10], М.І. Хавронюк [11], М.В. Шепітько [12] та інших.

Слід зауважити, що у роботах науковців спостерігаються істотні розходження у розумінні родового об'єкта злочинів проти правосуддя, видових об'єктів певних груп злочинів, а також безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 382 КК України.

Завданням цієї статті є висвітлення основних дискусійних питань щодо встановлення змісту відповідних об'єктів, а також виявлення окремих недоліків, яких припускаються деякі автори під час аналізу об'єктів злочинів проти правосуддя.

Родовий об'єкт злочинів проти правосуддя. Здійснюючи дослідження злочину певного виду, складно обійти увагою родовий об'єкт тієї групи злочинів, до якої він належить. Невиконання судового рішення належить до злочинів проти правосуддя, а тому з'ясування родового об'єкта злочинів проти правосуддя може допомогти сформулювати поняття видового об'єкта групи злочинів, до якої належить невиконання судового рішення, а також і безпосереднього об'єкта цього злочину. Звернення до наукової літератури з питань злочинів проти правосуддя дозволяє дійти висновку, що усталеного підходу до розуміння змісту родового об'єкта цієї групи злочинів ще не склалося. Останнім часом ґрунтовне вивчення різних підходів до визначення родового об'єкта злочинів проти правосуддя здійснив М.В. Шепітько. Ми поділяємо думку науковця з приводу того, що розуміння родового об'єкта злочинів проти правосуддя залежить від позиції, яку займає той чи інший автор щодо загальної теорії об'єкта злочинів (нормативна, правоохоронюваного інтересу, суспільних відносин, соціальних цінностей тощо) [12, с. 209].

Проаналізувавши наукові погляди дослідників злочинів проти правосуддя, можемо дійти висновку, що розуміння родового об'єкта цих злочинів найчастіше ґрунтується на теорії суспільних відносин. Більшість визначень поняття родового об'єкта злочинів проти правосуддя розпочинаються вказівкою на суспільні

відносини, а далі автор відповідного наукового підходу уточнює сферу цих відносин або предмет регулювання: суспільні відносини у сфері правосуддя та діяльності щодо забезпечення його здійснення; суспільні відносини, що забезпечують нормальну (або правильну) діяльність у сфері здійснення правосуддя тощо.

На думку М.В. Шепітька, родовим об'єктом злочинів проти правосуддя (розділ XVIII КК України) є суспільні відносини, що виникають між учасниками судочинства (провадження) та іншими зацікавленими особами з приводу здійснення правосуддя [12, с. 243].

Формулювання родового об'єкта посягань міститься у визначенні поняття злочинів проти правосуддя, яке пропонує В.І. Тютюгін у Великій українській юридичній енциклопедії: “Злочини проти правосуддя – передбачені розділом XVIII Особливої частини КК діяння, які посягають на суспільні відносини, що забезпечують нормальну, тобто таку, зміст, характер, межі та порядок здійснення якої відповідає вимогам законодавства, діяльність суду, а також інших органів, установ та осіб, які сприяють суду у відправленні правосуддя” [10, с. 341].

У цілому з наведеними визначеннями В.І. Тютюгіна та М.В. Шепітька можна було б погодитися, якби не така обставина: зазначені дефініції родового об'єкта злочинів проти правосуддя оперують поняттям “правосуддя” як ключовим у розкритті змісту та соціальної спрямованості відповідних суспільно небезпечних діянь. Унаслідок цього виникає ситуація, яку називають “колом у визначенні” – родовим об'єктом злочинів проти *правосуддя* визнають суспільні відносини у сфері *правосуддя*. Спірною також є позиція В.І. Тютюгіна щодо визначення нормальної діяльності як такої, що відповідає вимогам *законодавства* – вважаємо більш доречним використання слова “право”, а не “законодавство”.

Крім цього, саме поняття “правосуддя” як провідний елемент відповідних суспільних відносин зазнає неоднакового тлумачення у кримінально-правовій літературі, присвяченій дослідженню родового об'єкта злочинів проти правосуддя. Нині склалося дві групи підходів щодо змісту поняття “правосуддя”. Представники одного з них, умовно позначеного у науці як “вузький” підхід, дотримуються думки, що поняття “правосуддя” не охоплює діяльність правоохоронних органів – дізнання, досудове розслідування – і пов'язується лише із функціями судів. Прихильники іншого, “широкого” підходу, вважають, що діяльність суду буде неефективною і досягнення результату у вигляді правосудного (справедливого) рішення може не відбутися, якщо не спрацюють всі ланки правоохоронного механізму. Цю думку підтримує В.О. Навроцький, зазначаючи таке: “Суд, як і будь-який державний орган, не є самодостатнім і не може діяти без взаємодії з органами, які готують кримінальні справи до судового розгляду (дізнання та досудового слідства, прокуратури) та займаються виконанням судових рішень. Об'єктивність, справедливість і законність правосуддя не може бути забезпечена, якщо вказані органи діятимуть неправильно, вчинятимуться посягання на їх діяльність” [13, с. 527]. Наше дослідження доводить, що широкого підходу у розумінні змісту поняття “правосуддя” дотримується більшість спеціалістів із кримінального права, наприклад, представники харківської наукової школи [2, с. 7–8], інші спеціалісти – Р.І. Мельник [14, с. 100–107], Г.І. Богонюк [1, с. 56–58].

Зазначене вище дозволяє дійти висновку, що родовий об'єкт злочинів проти правосуддя можна визначити як суспільні відносини між учасниками судочинства та іншими зацікавленими особами з приводу досягнення справедливого результату судової процедури.

Про видовий об'єкт групи злочинів проти правосуддя, які пов'язані з невиконанням судового рішення. Питання про можливість виокремлення видового об'єкта злочинів виникло ще в радянській кримінально-правовій науці. Одним із перших його порушив Є.О. Фролов, який зауважив: “У низці випадків, окрім родового об'єкта, доцільним є також виокремлення підгрупових або видових об'єктів” [15, с. 203]. Вивчаючи проблему класифікації об'єктів злочинів, В.О. Краснопеєв звернув увагу на те, що Є.О. Фролов, який у принципі допускає можливість існування видового (підгрупового) об'єкта для окремих категорій злочинів, проте не розкриває його співвідношення із безпосереднім об'єктом злочину, через що важко дійти висновку, що саме розуміє Є.О. Фролов під безпосереднім об'єктом у випадках, коли з'являється об'єкт видовий [16, с. 143–144].

З певними застереженнями підтримує підхід Є.О. Фролова про можливість виокремлення видового об'єкта злочинів відомий дослідник проблем об'єкта злочину В.Я. Тацій: “Уявляється, що рекомендація Є.О. Фролова має практичне значення і може бути використана при побудові системи тієї чи іншої групи злочинів з метою систематизації та з урахуванням їх безпосередніх об'єктів. Однак вона не повинна суперечити триступеневій класифікації об'єктів – навпаки, вона може існувати тільки в її межах для з'ясування груп суспільних відносин, що входять у родовий об'єкт, і побудови наукової системи окремих злочинів, які посягають на один і той самий родовий об'єкт” [17, с. 146].

Сприймав ідею виокремлення видового об'єкта злочинів і М.Й. Коржанський. Щоправда, видовим об'єктом науковець пропонував вважати той, який ми наразі називаємо безпосереднім, а під безпосереднім об'єктом злочину вважав за необхідне розуміти об'єкт конкретного посягання, тобто життя Данилова П.П., здоров'я Захарова І.С. тощо [18, с. 73].

Опис видового об'єкта злочинів здійснюється сьогодні у підручниках з кримінального права і сприймається як продуктивне теоретичне надбання. Так, В.С. Ковальський зазначає: “Ще більш поширеною є ідея про необхідність виокремлення об'єкта, який є спільним для безпосередніх об'єктів кількох злочинів. Такий об'єкт здебільшого називають “видовим”. Наприклад, виділяють видові об'єкти розкрадань, посягань на приватність, незаконних дій з документами тощо. Тобто видові об'єкти виокремлюють як щодо злочинів, які у чинному законодавстві передбачені статтями одного і того ж розділу, так і тих, що “розкидані” по різних розділах” [19, с. 166].

У монографічній літературі, присвяченій злочинам проти правосуддя, привертається увага до необхідності виокремлення видових об'єктів злочинів. Зокрема, М.В. Шепітько зазначає: “в структурі родового об'єкта можна виокремити видові об'єкти, що дозволяє поділити групу злочинів (рід), об'єднаних єдністю безпосередніх об'єктів, на види” [12, с. 249]. Вчений слушно наголошує на такій обставині: “Втім у дисертаційних дослідженнях часто не приділяється увага виокремленню видових об'єктів. Автори при цьому, формулюючи родовий об'єкт злочинів проти правосуддя, одразу переходять до визначення безпосереднього об'єкта досліджуваного суспільно небезпечного діяння, або формулюють тільки безпосередній об'єкт цього злочину” [12, с. 256].

Досліджуючи правосуддя як об'єкт кримінально-правової охорони, О.І. Заліско пропонує таку класифікацію груп злочинів проти правосуддя за видовим об'єктом: посягання на суспільні відносини, що забезпечують розвиток процесуальної діяльності відповідно до завдань правосуддя (ст.ст. 371, 372, 373, 374, 375, 376, 376¹, 380, 381, 384, 385, 386, 387, 397 КК України); посягання на суспільні

відносини, що забезпечують виконання процесуальних актів, які ухвалюються відповідно до завдань правосуддя (іншими словами, посягання, що порушують суспільні відносини, які забезпечують обов'язковість процесуальних актів) – ст.ст. 382, 388, 389, 390, 393, 394, 395 КК України) [5, с. 12, с. 110, с. 207].

Створюючи власний підхід, М.В. Шепітько пропонує поділ злочинів проти правосуддя за двома видовими об'єктами. По-перше, це суспільні відносини *у сфері здійснення правосуддя*. До цієї групи віднесено ті злочини, які безпосередньо впливають на здійснення правосуддя і вчинення яких здатне заблокувати здійснення правосуддя (ст. ст. 375, 376, 377, 378, 379 КК України). По-друге, це суспільні відносини *у сфері забезпечення здійснення правосуддя*. До цієї групи науковець відносить ті діяння, що впливають на діяльність органів, які забезпечують здійснення правосуддя – досудового розслідування, виконання покарань, адвокатури, прокуратури тощо (ст.ст. 371–374, 380–400¹ КК України) [12, с. 257–259].

Водночас М.В. Шепітько під час дослідження об'єкта злочинів проти правосуддя просувається набагато далі інших дослідників і пропонує оригінальну ідею: “Через великий обсяг суспільно небезпечних посягань на суспільні відносини у сфері забезпечення здійснення правосуддя, вважаємо за доцільне в структурі цього видового об'єкта виділити певну кількість “*підвидових*” об'єктів” [12, с. 259]. Одним із таких підвидових об'єктів злочинів, що посягають на відносини у сфері забезпечення здійснення правосуддя, М.В. Шепітько називає суспільні відносини *у сфері забезпечення виконання судового рішення*. На думку науковця, на цей об'єкт посягають злочини, передбачені ст.ст. 382, 388, 389, 389¹, 390, 391, 392, 393, 394 і 395 КК України [12, с. 260].

Деякі інші підходи спостерігаємо у дослідників, що вивчали окремі групи злочинів, які полягають у невиконанні судового рішення. Так, Г.І. Богонюк обстоює позицію, згідно з якою встановлений у суспільстві порядок діяльності суду у сфері належного і своєчасного виконання його рішень належить до видового об'єкта злочинів, які полягають у невиконанні судового рішення [1, с. 59]. Доречно буде зауважити, що Г.І. Богонюк, на відміну від концепту М.В. Шепітька, включає до цієї групи лише злочини, передбачені ст.ст. 382, 388, 389 і 389¹ КК України [1, с. 22–24, с. 60].

Здійснивши у дисертації аналіз безпосередніх об'єктів злочинів, які перешкоджають виконанню судового рішення, призначеного до відбування покарання та заходів процесуального примусу, В.А. Головчук виокремлює три підгрупи таких злочинів:

1) *злочини, які посягають на порядок виконання судових рішень*, а саме: невиконання судового рішення (ст. 382 КК України); незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт або яке описано (ч. 1 ст. 388 КК України). Безпосереднім об'єктом злочинів цієї групи В.А. Головчук вважає діяльність суду щодо здійснення правосуддя в частині точного та своєчасного виконання його приписів; діяльність органів та посадових осіб, що забезпечують виконання судових рішень (вироків, рішень, ухвал, постанов суду);

2) *злочини, які посягають на порядок відбування покарання*, а саме: незаконні дії щодо майна, яке підлягає конфіскації (ч. 2 ст. 388 КК України); ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (ст. 389 КК України); ухилення від відбування покарання у виді обмеження та у виді позбавлення волі (ст. 390 КК України); злісна непокора вимогам адміністрації виправної установи (ст. 391 КК України); дії, що дезорганізують роботу виправних установ (ст. 392 КК України); втеча з місця позбавлення волі або з-під варти (ст. 393 КК України).

Безпосереднім об'єктом зазначених злочинів названо діяльність органів (установ), що виконують покарання;

3) злочини, які посягають на застосування заходів процесуального примусу: втеча із спеціалізованого лікувального закладу (ст. 394 КК України); порушення правил адміністративного нагляду (ст. 395 КК України). На думку В.А. Головчука, безпосереднім об'єктом зазначених злочинів слід визнавати діяльність спеціальних лікувальних закладів, які проводять примусове лікування хронічних алкоголіків і осіб, хворих на наркоманію; діяльність органів внутрішніх справ щодо здійснення адміністративного нагляду [4, с. 78–79].

Як вбачається з наведеного, В.А. Головчук не пов'язує безпосередній об'єкт з окремим злочином, а обстоює думку про охоплення змістом безпосереднього об'єкта підгрупи, яка складається з кількох злочинів. На нашу думку, за таких обставин більш логічно вести мову про наявність підвидового об'єкта, тобто обрати підхід, який пропонує М.В. Шепітько.

В іншій дисертації (дослідниця – О.Р. Романишин) підтримується науковий підхід, відповідно до якого об'єкт злочину слід визначати як порядок суспільних відносин. На підставі цього видовим об'єктом злочинів, передбачених ст.ст. 382, 388, 389, 389¹, 391–395 КК України, пропонується вважати порядок суспільних відносин, що забезпечує виконання судових рішень [8, с. 84].

У висновках до розділу другого дисертації О.Р. Романишин зазначає: “Основним об'єктом злочину, передбаченого у ст. 382 КК, є порядок суспільних відносин, що забезпечує виконання судового рішення різних юрисдикцій” [8, с. 146]. Слід зауважити, що в дослідженні О.Р. Романишин є термінологічна неточність і логічна невідповідність. По-перше, усталеним кримінально-правовим терміном є “основний безпосередній об'єкт злочину”, а поняттям “основний об'єкт злочину” доктрина кримінального права не оперує. Робимо припущення, що авторка має на увазі основний безпосередній об'єкт злочину. По-друге, нескладно помітити, що в науковій позиції О.Р. Романишин відбувається ототожнення змісту видового об'єкта злочинів, передбачених ст.ст. 382, 388, 389, 389¹, 391–395 КК України, та основного безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого у ст. 382 КК України.

Крім цього, варто зауважити, що важливим елементом дослідження О.Р. Романишин є поняття “порядок виконання судових рішень”, яке зазначено як зміст видового об'єкта злочинів, що полягають у невиконанні судового рішення. Водночас поняття “порядок виконання судових рішень” належним чином не розглядається та не розкривається у дисертації; висновки дослідження не містять положень про об'єкт злочину “невиконання судового рішення”. У зв'язку з цим можемо дійти висновку (який є лише нашим припущенням): через складність проблеми співвідношення і змісту родового об'єкта злочинів проти правосуддя, видового об'єкта злочинів, що полягають у невиконанні судового рішення, та безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 382 КК України, О.Р. Романишин вирішила обійти цю проблематику у дисертації.

Про безпосередній об'єкт злочину “невиконання судового рішення”. Передусім наголосимо: в кримінально-правовій науці наявна прогалина (на рівні загального вчення про склад злочину) у дослідженні безпосереднього об'єкта злочину як поняття, що використовується під час юридичного аналізу складу злочину. До цієї “білої плями” загального вчення про об'єкт злочину більше двадцяти років тому привернув увагу А.А. Музика: “Безпосередній об'єкт конкретизує ті суспільні відносини, яким завдається шкода вчиненням певного злочину, і вказує на

відмінність цього посягання, як порівняти з будь-яким іншим злочином. Саме визначення безпосереднього об'єкта злочину є найважливішою для практики і найскладнішою справою. Помилки у визначенні об'єкта злочину найбільш часто трапляються на рівні саме безпосереднього об'єкта” [20, с. 40–41].

Різні підходи до визначення власне безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 382 КК України, зустрічаються і в дисертаціях, і монографічних працях, а також у наукових статтях.

Проаналізуємо основні доступні джерела і спробуємо визначити зміст безпосереднього об'єкта злочину “невиконання судового рішення”.

За вітчизняним енциклопедичним джерелом, невиконання судового рішення – це злочин, який посягає на суспільні відносини, що забезпечують належне виконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду будь-якої юрисдикції в Україні, котрі набрали законної сили, а також рішення Європейського суду з прав людини [10, с. 545].

Автори науково-практичних коментарів КК України у різний спосіб підходять до необхідності визначення безпосереднього об'єкта невиконання судового рішення. Так, В.І. Тютюгін, автор коментаря до ст. 382 КК України у харківському виданні, обходить це питання і про безпосередній об'єкт відповідного злочину не згадує [21, с. 872–873].

Натомість у десятому виданні науково-практичного коментаря Кримінального кодексу України за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка безпосередньому об'єкту невиконання судового рішення приділено належну увагу. На думку М.І. Хавронюка, основним безпосереднім об'єктом цього злочину є інтереси правосуддя в частині забезпечення повного і своєчасного виконання судового рішення. Додатковим факультативним об'єктом злочину можуть бути права і свободи людини і громадянина, власність, економічні інтереси суб'єктів господарювання, порядок виконання службовими особами своїх повноважень тощо [11, с. 1211]. Як вбачається з наведеного, науковець обстоює думку про наявність двох безпосередніх об'єктів цього злочину. Цю позицію поділяє також і А.С. Беніцький. Так, у підручнику з особливої частини кримінального права за редакцією О.О. Дудорова та Є.О. Письменського (автор відповідної глави – А.С. Беніцький) щодо невиконання судового рішення зазначено: “Основний безпосередній об'єкт злочину – суспільні відносини у сфері правосуддя з приводу забезпечення належного виконання законних вироків, постанов, ухвал чи рішень суду, а також рішень Європейського суду з прав людини. Додатковий безпосередній об'єкт злочину – суспільні відносини у сфері охорони конституційних прав та основних свобод і законних інтересів людини та юридичних осіб, авторитет судових і правоохоронних органів, а також міжнародний авторитет держави” [22, с. 559].

Однією з доволі спірних позицій щодо визначення об'єкта злочину, передбаченого ст. 382 КК України, є ототожнення родового і безпосереднього об'єктів злочинів у сфері правосуддя. Наприклад, у дисертації М.О. Букач формулюється такий висновок: “Отже, родовим об'єктом злочину, передбаченого ст. 382 КК України, є такий різновид соціальних цінностей, як правосуддя, а саме – правозастосовна діяльність суду з розгляду і вирішення у встановленому законом порядку цивільних, господарських, адміністративних справ і кримінальних проваджень, що належать до його компетенції, з метою охорони прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб та інтересів держави” [3, с. 54]. Подібний підхід спостерігаємо і в науковій статті А.А. Тертичної, де сама по собі

назва публікації сформульована як “Родовий та безпосередній об’єкти складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України” [9].

З висвітленими вище підходами нам складно погодитись, оскільки їх автори ігнорують усталений у доктрині кримінального права поділ об’єкта злочину на класифікаційні групи. Якщо ми ведемо мову про окремий злочин, передбачений відповідною статтею (чи частиною статті) КК України, то маємо пов’язувати об’єкт цього злочину з поняттям безпосереднього об’єкта, а не родового. Справа в тому, що родовий (або груповий) об’єкт злочину є збірним поняттям, яке охоплює певну групу однорідних суспільних відносин, на які посягає така ж однорідна група злочинів. Це означає, що вислів “родовий об’єкт певного злочину” не лише містить у собі логічну суперечність, а й формулюється з істотним порушенням доктринальних уявлень про зміст і співвідношення родового, видового та безпосереднього об’єктів злочинів.

Варто зауважити, що видовий об’єкт теж є збірним поняттям, оскільки охоплює певну групу суспільних відносин, на які посягає група злочинів одного виду. Тому аргументи, висунуті проти позиції ототожнення родового та безпосереднього об’єктів злочинів, можна поширити і на спроби деяких науковців зрівняти видовий об’єкт злочинів, що пов’язані з невиконанням судового рішення, та безпосередній об’єкт злочину, передбаченого ст. 382 КК України. Зокрема, М.О. Букач стверджує: “Видовим об’єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 382 КК України, є соціальні цінності у сфері правосуддя в частині своєчасного і належного виконання судових рішень, ухвалених судами України в загальному та особливому порядку та таких, що набрали законної сили, а також судових рішень, ухвалених у загальному порядку Європейським судом з прав людини. Основним безпосереднім об’єктом цього злочину є правосуддя в частині повного і своєчасного виконання судових рішень, ухвалених судами України або Європейським судом з прав людини у загальному порядку і таких, що набрали законної сили” [23, с. 8]. З одного боку, варто визнати, що М.О. Букач проводить розмежування між видовим та безпосереднім об’єктами злочинів, використовуючи поняття “загальний та особливий порядок виконання судових рішень”. Проте, з іншого боку, слід зауважити, що дисертантка пише про *видовий об’єкт окремого злочину*, а з таким підходом погодитись складно, оскільки характеристика видового об’єкта має пов’язуватися з певною групою злочинів, що виокремлена як частина родового об’єкта злочину. Суттєвою вадою слід визнати і те, що з тексту авторки не вбачається якихось відмінностей між видовим об’єктом злочинів проти правосуддя і основним безпосереднім об’єктом аналізованого злочину.

Отже, на підставі викладеного можна дійти таких висновків:

– зважаючи на класифікацію об’єктів злочину, складно погодитися з науковими позиціями тих авторів, які здійснюють ототожнення самостійних класифікаційних груп цих об’єктів;

– формулювання родового об’єкта може пов’язуватися лише з певною групою злочинів, що посягають на однорідну групу суспільних відносин. Тому словосполучення, які побудовані на кшталт “родовий об’єкт окремого злочину” слід визнати необґрунтованими. Аналогічне зауваження стосується й видового та підвидового об’єктів злочинів;

– опис безпосереднього об’єкта злочину має текстуально пов’язуватися лише з окремим різновидом злочину. Тому словосполучення “безпосередній об’єкт злочинів” теж є логічно необґрунтованим, оскільки йдеться про злочин в однині;

– видається, що родовий об'єкт злочинів проти правосуддя можна визначити як суспільні відносини між учасниками судочинства та іншими зацікавленими особами з приводу досягнення справедливого результату судової процедури.

Питання, що стосуються теоретично узгодженого визначення змісту видового та підвидового об'єктів злочинів, пов'язаних із невиконанням судового рішення, а також безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 382 КК України, потребують подальшого дослідження в окремій науковій публікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Богонюк Г.І.* Кримінально-правова характеристика невиконання судового рішення: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2016. 201 с.
2. Злочини проти правосуддя: навч. посібник / за заг. ред. В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Харків: Нац. ун-т "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого", 2011. 160 с.
3. *Букач М.О.* Кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 229 с.
4. *Головчук В.А.* Кримінально-правова охорона порядку виконання судових рішень: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 264 с.
5. *Заліско О.І.* Правосуддя в Україні як об'єкт кримінально-правової охорони: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 236 с.
6. *Луганський В.І.* Щодо визначення об'єкта складу злочину, передбаченого статтею 382 КК України. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/76/12167-shhodo-viznachennya-ob-yekta-skladu-zlochynu-peredbachenogo-statteyu-382-kk-ukra%D1%97ni.html> (дата звернення: 10.11.2018).
7. *Палюх Л.М.* Деякі питання про об'єкт злочину "Невиконання судового рішення". Держава та регіони. Серія: Право. 2009. № 1. С. 50–55. URL: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/10967/%CF#chapter> (дата звернення: 12.11.2018).
8. *Романишин О.Р.* Кримінально-правове забезпечення охорони порядку виконання судових рішень в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 224 с.
9. *Тертична А.А.* Родовий та безпосередній об'єкти складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України. Держава і право. Юридичні науки. 2017. Вип. 76. С. 180–189.
10. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В.Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. 1064 с.
11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та доповн. Київ: ВД "Дакор", 2018. 1368 с.
12. *Шенітько М.В.* Злочини проти правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії: монографія. Харків: Право, 2018. 408 с.
13. *Навроцький В.О.* Кримінальне право України. Особлива частина: курс лекцій. Київ: Знання, КОО, 2000. 771 с.
14. *Мельник Р.* Проблеми визначення родового об'єкта злочинів проти правосуддя. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. № 1. С. 100–107.
15. *Фролов Е. А.* Спорные вопросы общего учения об объекте преступления. Сборник научных трудов Свердловского юрид. ин-та. Вып. 10. Свердловск: СвЮИ, 1969. С. 184–225.
16. *Краснопев В.А.* Объект преступления в российском уголовном праве (теоретико-правовой анализ): дис. ... канд. юрид. наук. Кисловодск, 2001. 186 с.
17. *Тацій В.Я.* Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Харків: Право, 2016. 256 с.
18. *Коржанский Н.И.* Объект и предмет уголовно-правовой охраны. Москва: Академия МВД СССР, 1980. 248 с.
19. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В.О. Навроцького. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 712 с.
20. *Музыка А. А.* Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів. Київ: Логос, 1998. 324 с.
21. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-те вид., доповн. Т. 2: Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. Харків: Право, 2013. 1040 с.
22. Кримінальне право. Особлива частина: підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Луганськ: Вид-во "Елтон-2", 2012. Т. 2. 704 с.

23. *Букач М.О.* Кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 18 с.

REFERENCES

1. *Bohoniuk, H.I.* (2016) Kryminalno-pravova kharakterystyka nevykonannya sudovoho rishennya. "Criminal Law Characteristic of Non-Enforcement of a Court Decision": thesis ... candidate of law. Lviv. 2016, 201p. [in Ukrainian].
2. *Zlochyny proty pravosuddya.* Crimes against Justice: manual / editors V.I. Borysov, V.I. Tiu-tiuhin. Kharkiv: National University "Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise", 2011. 160 p. [in Ukrainian].
3. *Bukach, M.O.* (2017) Kryminalna vidpovidalnist za nevykonannya sudovoho rishennya. "Criminal Liability for Non-Enforcement of a Court Decision": thesis. ... candidate of law. Kharkiv. 229 p. [in Ukrainian].
4. *Holovchuk, V.A.* (2012) Kryminalno-pravova okhorona poryadku vykonannya sudovykh rishen. "Criminal Law Enforcement Order Execution": thesis ... candidate of law. Kyiv. 264 p. [in Ukrainian].
5. *Zalisko, O.I.* (2015) Pravosuddya v Ukrayini yak obyekt kryminalno-pravovoyi okhorony. "Justice in Ukraine as an Object of Criminal Law Protection": thesis ... candidate of law. Kyiv. 236 p. [in Ukrainian].
6. *Luhanskyi, V.I.* Shchodo vyznachennya obyekta skladu zlochynu, peredbachenoho statteyu 382 KK Ukrayiny. "About the Definition of the Object of the Crime Envisaged by Article 382 of the Criminal Code of Ukraine". URL: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/76/12167-shhodo-vyznachennya-ob-yekta-skladu-zlochynu-peredbachenogo-statteyu-382-kk-ukra%D1%97ni.html> (Date of Application: 10.11.2018) [in Ukrainian].
7. *Palukh, L.M.* (2009) Deyaki pytannya pro obyekt zlochynu "Nevykonannya sudovoho rishennya". "Several Issues about the Object of the Crime "Non-Fulfillment of Court Decision"". State and Regions. Series: Right No 1, 50–55 pp. (Date of Application: 12.11.2018) [in Ukrainian].
8. *Romanyshyn, O.R.* (2018) Kryminalno-pravove zabezpechennya okhorony poryadku vykonannya sudovykh rishen v Ukrayini. "Criminal Law Support of the Protection of Court Decisions in Ukraine": thesis ... candidate of law. Kyiv. 224 p. [in Ukrainian].
9. *Tertychna, A.A.* (2017) Rodovyy ta bezposeredniy obyekty skladu zlochynu, peredbachenoho st. 382 KK Ukrayiny. "Indigenous and Immediate Objects of the Crime, Envisaged in Art. 382 of the Criminal Code of Ukraine". State and Law. Law Sciences. Issue 76, 180–189 pp. [in Ukrainian].
10. Velyka ukrayinska yurydychna entsyklopediya. "The Great Ukrainian Law Encyclopedia": in 20, 17vol: Criminal Law/ Editorial board: V.Y. Tatsi (chairman), V.I. Borisov (Deputy Chairman), etc.; National Academy of Legal Sciences of Ukraine; Institute of State and Law V. Kortsyky of the National Academy of Sciences of Ukraine; Yaroslav Mudryi National Law University. Kharkiv: Law, 2017. 1064 p. [in Ukrainian].
11. Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrayiny. "Scientific and Practical Commentary of the Criminal Code of Ukraine" / ed. E. Melnik, M.I. Havronyuk. 10th edition. Kyiv: VD "Dakar", 2018. 1368 p. [in Ukrainian].
12. *Shepitko, M.V.* (2018) Zlochyny proty pravosuddya: evolyutsiya pohlyadiv ta naukovi pidkhody do formuvannya zasobiv protydyi. "Crimes against Justice: Evolution of Views and Scientific Approaches to the Creation of Countermeasures": monograph. Kharkiv: Right. 408 p. [in Ukrainian].
13. *Navrotskyi, V.O.* (2000) Kryminalne pravo Ukrayiny. Osoblyva chastyna. "Criminal Law of Ukraine". Special Part: Course of Lectures. Kyiv: Knowledge. 771 p. [in Ukrainian].
14. *Melnik, R.* (2014) Problemy vyznachennya rodovoho obyekta zlochyniv proty pravosuddya. "Issues of Determination of the Generic Object of Crimes against Justice". Scientific Journal of the National Academy of Public Prosecutor of Ukraine No 1, 100–107 pp. [in Ukrainian].
15. *Frolov, Y.A.* (1969) Spornyye voprosy obshchego ucheniya ob obyekte prestupleniya. "Controversial Issues of the General Theory of the Object of the Crime": collection of scientific works of Sverdlovsk Legal Inst. Issue 10. Sverdlovsk. P. 184–225 [in Russian].
16. *Krasnopieiev, V.A.* (2001) Obyekt prestupleniya v rossiyskom ugolovnom prave (teoretiko-pravovoy analiz. "The Object of a Crime in Russian Criminal Law (theoretical and legal analysis)": thesis ... candidate of law. Kislovodsk. 186 p. [in Russian].
17. *Tatsiy, V.Y.* (2016) Obyekt i predmet zlochynu v kryminalnomu pravi. "Object and Subject of the Crime in the Criminal Law": monograph. Kharkiv: Right. 256 p. [in Ukrainian].
18. *Korzhanskyi, N.I.* (1980) Obyekt i predmet ugolovno-pravovoy okhrany. "The Object and Subject of Criminal Law Protection". Moscow. 248 p. [in Russian].
19. Ukrayinske kryminalne pravo. "Ukrainian Criminal Law". General part: textbook / ed. V.O. Navrotskyi. Kyiv: Yurinkom Inter, 2013. 712 p. [in Ukrainian].

20. *Muzyka, A.A.* (1998) Vidpovidalnist za zlochyny u sferi obihu narkotychnykh zasobiv. "Responsibility for Crimes in the Sphere of Drugs Circulation". Kyiv: Logos, 324 p. [in Ukrainian].
21. "Kryminalnyy kodeks Ukrayiny. Naukovo-praktychnyy komentar". The Criminal Code of Ukraine. Scientific and Practical Comment: in 2 vol. / editors V.Y. Tatiy, V.P. Pshonka, V.I. Borysov and others. Vol. 2. Special Part. Kharkiv: Right, 2013. 1040 p. [in Ukrainian].
22. Kryminalne pravo. Osoblyva chastyna. "Criminal Law. Special part: textbook" / editors O.O. Dudorov, Y.O. Pysmenskyi. Luhansk: View of "Elton-2", 2012. Vol. 2. 704 p. [in Ukrainian].
23. *Bukach, M.O.* (2017) Kryminalna vidpovidalnist za nevykonannya sudovoho rishenny. "Criminal Liability for Non-Execution of a Court Decision": author's abstract of thesis ... candidate of law. Kharkiv, 2017. 18 p. [in Ukrainian].

UDC 343.369

O.S. Chorna,
Postgraduate of the
Institute of State and Law. V.M. Koretsky NASU,
Kyiv, Ukraine

DIRECT OBJECT OF CRIME "NON-FULLFILLMENT OF JUDGEMENT": SCIENTIFIC VIEWS ON THEORETICAL BASIS FOR THE CLASSIFICATION OF CRIME OBJECTS

In the publication, the issue of coherence of scientific views on the object of the crime, stipulated by Art. 382 of the Criminal Code of Ukraine, with the theoretical principles of classification of objects of crimes is actualized and considered.

It was emphasized that in the domestic theory of criminal law a situation has arisen when the number of approaches to the definition of the object of a crime "failure to comply with a judicial decision" has not yet acquired a qualitative content. In this connection it is proved that the solution of the issue of consistency of scientific views on the object of the crime, provided by Art. 382 of the Criminal Code of Ukraine, with the theoretical principles of classification of objects of a crime is an important scientific task of domestic criminal-law doctrine.

The ideas of distinguishing not only of a generic but also a subgeneric object for certain a group of crimes against justice is accepted positively.

Given the classification of the objects of the crime, it is difficult to agree with the scientific positions of those authors who carry out the identification of independent classification groups of these objects. In this connection, critical considerations have been made regarding the identification by some scientists of the genus, species and direct objects of crimes.

It is concluded that the formulation of the generic object can be associated only with a certain group of crimes that encroach on a homogeneous group of social relations. Therefore, the words built on the kind of "generic object of a separate crime" should be considered unfounded. A similar remark applies to the species and underlying objects of crime.

At the same time, arguments are put forward in favor of the fact that the description of the direct object of the crime should be textually bound only with a separate type of crime. Therefore, the phrase "direct object of crime" is also logically unreasonable, since it is a crime in the singular.

The view was expressed that the generic object of crimes against justice can be defined as the social relations between the parties to the legal proceedings and other

interested persons concerning the achievement of a fair outcome of the judicial procedure.

Theoretical basis for further study of the content and the ratio of the classification categories of objects of crimes against justice was created.

Paper presents the theoretical position in relation to the correct statement of the content of generic, species, subordinate and direct objects of crimes against justice. It can be applied while studying objects of any other groups of crimes.

Matters related to the theoretically consistent definition of the content of generic and subgeneric objects of crimes related to the non-execution of a court decision, as well as the direct object of a crime foreseen in Art. 382 of the Criminal Code of Ukraine, require further research in another publication.

Keywords: crime against justice, judgement unsatisfaction, generic object of crime, specific object of crime, direct object of crime.

Отримано 28.11.2018